

KODIFIKACE ZÁSAD PŘÁTELSKÝCH VZTAHŮ A SPOLUPRÁCE MEZI STÁTY VSTUPUJE DO ZÁVĚREČNÉ FÁZE

Miroslav Potočný

Ve dnech 18. srpna až 19. září 1969 se v New Yorku sešel na svém 5. zasedání zvláštní výbor pro kodifikaci zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy. Projednával dvě zásady: zásadu, podle níž státy mají povinnost vystříhat se hrozby silou nebo použitím síly ve svých mezinárodních vztazích, a zásadu rovných práv a sebeurčení národů.¹⁾ Předsedou 31členného výboru, jehož členem je i ČSSR, byl zvolen jugoslávský internacionalista dr. Milan Šahovič.²⁾

Po několikadenní rozpravě k oběma zásadám zvlášť předal výbor další kodifikační práci redakčnímu výboru, složenému ze 17 členů, mezi nimiž bylo i Československo. Úkolem tohoto orgánu bylo připravit dohodnutá znění obou zásad. Předsedou redakčního výboru byl zvolen mexický delegát dr. Sergio González Gálvez.³⁾

Redakční výbor jednal intenzivně po dobu čtyř týdnů a podařilo se mu *rozšířit dohodu* o jednotlivých právních komponentech *zákazu* hrozby silou nebo *použití síly*, již bylo dosaženo již na 4. zasedání zvláštního výboru v roce 1968, a *položit základy pro formulaci* druhé zásady, *principu rovných práv a sebeurčení národů*.⁴⁾ Plénium zvláštního výboru vzalo zprávu redakčního výboru na vědomí a postoupilo ji v rámci své širší zprávy Valnému shromáždění.

Tento pokrok opravňuje názor, sdílený na závěrečné schůzi zvláštního výboru dne 19. září 1969, že do zahájení jubilejního, XXV. zasedání Valného shromáždění v roce 1970 by bylo možno na neformální úrovni a na posledním, 6. zasedání zvláštního výboru na jaře 1970 *dokončit formulace všech sedmi právních zásad* přátelských vztahů a spolupráce mezi státy a pak u *příležitosti 25. výročí vstupu Charty OSN v platnost vyhlásit slavnostně deklaraci těchto zásad*.

I. Zákaz hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních vztazích

Při jednání o formulaci tohoto principu vycházel redakční výbor z návrhů formulací předložených v r. 1966 a 1967,⁵⁾ zejména pak ze znění jednotlivých součástí dohodnutých zvláštním výborem v r. 1968,⁶⁾ a také z nových návrhů Rumunska, Sovětského svazu, jakož i společného návrhu Kamerúnu, Indie

¹⁾ K historii kodifikace právních zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy viz M. Potočný, *Kodifikace zásad mírového soužití*, Mezinárodní vztahy, 1966, čís. 3, str. 19 a násl.

²⁾ Viz *Draft Report of the Special Committee* (Dok. OSN A/AC. 12/L. 75, str. 14).

³⁾ *Ibid.*, str. 15.

⁴⁾ Dok. OSN A/AC. 125/L. 77 a L. 76.

⁵⁾ Návrh Československa (Dok. OSN A/AC. 125/L. 16, part I), společný návrh Austrálie, Kanady, Velké Británie a Spojených států (Dok. OSN A/AC. 125/L. 22), návrh Velké Británie (Dok. OSN A/AC. 125/L. 44, part I), pozměňovací návrh Itálie a Nizozemska k britskému návrhu (Dok. OSN A/AC. 125/L. 51), společný návrh Alžírsko, Kamerúnu, Ghany, Indie, Keni, Madagaskaru, Nigérie, Sýrie, Sjednocené arabské republiky a Jugoslávie (Dok. OSN A/AC. 125/L. 48) a společný návrh Argentiny, Chile, Guatemaly, Mexika a Venezuely (Dok. OSN A/AC. 125/L. 49/Rev. 1).

⁶⁾ Dok. OSN A/7326, odst. 134.

a Sjediněné arabské republiky.⁷⁾ Kromě obecného znění zásady byly v různém stupni dohodnuty i jednotlivé normativní součásti tohoto principu, jakož i právní použití síly. Navíc bylo jednáno o zařazení zvláštního ustanovení o vojenském, politickém a hospodářském nátlaku.⁸⁾

Všeobecný zákaz síly

Redakční výbor znovu potvrdil všeobecné znění zásady, jehož bylo dosaženo již v r. 1968, v této podobě:

„Každý stát má povinnost vystříhat se ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.“

Taková hrozba silou nebo použití síly zakládá porušení mezinárodního práva a Charty OSN a nesmí jich být nikdy použito jako prostředku řešení mezinárodních záležitostí.“

Důsledky zákazu hrozby silou nebo použití síly

Rovněž byla potvrzena již dříve dosažená dohoda o ustanoveních týkajících se agresivních válek a válečné propagandy. Dohodnutý text zní takto:

„Agresivní válka zakládá zločin proti míru, za nějž existuje odpovědnost podle mezinárodního práva.“

V souladu s cíli a zásadami Organizace spojených národů mají státy povinnost vystříhat se propagandy agresivních válek.“

Rumunsko navrhlo doplnění tohoto ustanovení i o „jiné akty agrese“, avšak na straně jiných delegací nebyla ochotá rozšiřovat v tomto směru již dosaženou oblast dohody.

Zákaz použití síly při územních sporech a hraničních problémech

Všeobecné dohody bylo dosaženo mezi účastníky jednání také o zákazu hrozby silou nebo použití síly při řešení jedných z nejobtížnějších a nejzávažnějších sporů mezi státy, z nichž v minulosti nejednou vzplanul ozbrojený konflikt, sporů územních a hraničních. Dohodnuté ustanovení zní takto:

„Každý stát má povinnost vystříhat se hrozby silou nebo použití síly za účelem porušení existujících hranic jiného státu nebo jako prostředku řešení mezinárodních sporů, čítajíc v to územní spory a problémy týkající se hranic států.“

Kromě toho se z podnětu delegace Spojených států amerických jednalo i o případném doplnění tohoto ustanovení o pododstavec, pojednávající o *mezinárodních demarkačních liniích*. Po dlouhém a usilovném jednání byl vypracován text, o jehož zařazení a ani o znění nebyla dosažena jednomyslná dohoda:

„Každý stát má rovněž povinnost vystříhat se hrozby silou nebo použití síly za účelem porušení mezinárodních demarkačních čar [územních demarkačních čar], které byly ustaveny mezinárodní dohodou, která zavazuje stát, nebo na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti, anebo jež je jinak podle mezinárodního práva povinen respektovat.“

⁷⁾ Dok. OSN A/AC. 125/L. 70 and Corr. 1 and Corr. 2; L. 71; L. 72/ Rev. 1; L. 73.

⁸⁾ K historii kodifikačního jednání o zákazu hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních vztazích viz M. P o t o č n ý, *Kodifikace zákazu síly v mezinárodních vztazích*, Časopis pro mezinárodní právo, 1968, čís. 4, str. 299 a násl.

Nic v předchozím odstavci nesmí být vykládáno tak, aby to bylo na újmu postavení dotčených stran, se zřetelem na statut takových linií podle jejich zvláštního režimu a s ohledem na jejich dočasný charakter.“

Represálie

Redakční výbor převzal znění zákazu represálií v podobě, v jaké byl dohodnut zvláštním výborem již v r. 1968:

„Státy mají povinnost vystříhat se represálií zahrnujících použití síly.“

Většina delegací při projednávání tohoto ustanovení prohlásila, že vztahuje tento zákaz pouze na represálie s použitím ozbrojené síly, nikoliv hospodářské nebo jiné.

Organizování ozbrojených band

V tomto bodě bylo dosaženo dohody o obecném znění zákazu, nikoliv však o výjimkách a o jeho bližším upřesnění.

Schválený text zní takto:

„Každý stát má povinnost vystříhat se organizování nebo povzbuzování k organizaci nepravdivých nebo dobrovolnických jednotek anebo ozbrojených band, čítajíc v to žoldáky, za účelem vtržení na území jiného státu.“

Doplňovací návrh směřující k tomu, aby toto ustanovení neplatilo v případě dobrovolnických jednotek pomáhajících při výkonu práva sebeobrany podle článku 51 Charty nebo při výkonu práva sebeurčení ze strany závislých území, nebyl přijat. Nebylo ani dosaženo dohody o tom, zda ke schválenému textu přidat větu „když takové akty zahrnují hrozbu silou nebo použití síly“.

Podněcování k občanské válce a teroristickým aktům

Zásadní dohody mezi účastníky bylo také dosaženo o tom, že „každý stát má povinnost vystříhat se zasahování do občanského konfliktu nebo provádění teroristických aktů v jiném státě“. Hledala se přijatelná rozvedená formulace této obecné normy a úvahy se pohybovaly kolem tohoto základu:

„Každý stát má povinnost vystříhat se organizování, podněcování, napomáhání nebo účasti v občanské válce nebo teroristických akcích v jiném státě, jakož i trpění organizované činnosti k tomuto cíli na svém území, jestliže tyto akty zahrnují hrozbu silou nebo použití síly.“

Poněvadž soudobé mezinárodní právo přiznává koloniálním národům právo dožadovat se pomoci zvenčí ve svém zákonném boji za nezávislost a ostatním státům pak právo pomáhat koloniálním národům, byl přednesen návrh, aby bod 5 i 6 byly doplněny o toto ustanovení: „Národy pod koloniálním panstvím jsou ve svém zákonném boji oprávněny požadovat veškerou pomoc a dostávat ji v souladu s cíli a zásadami Charty, jakož i ustanoveními rezoluce Valného shromáždění 1514/XV.“ Tento návrh však byl delegacemi západních mocností odmítnut.

Vojenská okupace a neuznání situací vyvolaných protiprávním použitím síly nebo hrozbou síly

Kodifikační jednání o zákazu vojenské okupace území druhého státu, jakož i o povinnosti států neuznat územní zisky dosažené silou. Byla přijata tato definice, s výjimkou slov v závorce, o jejichž začlenění nebylo dosaženo jednoty:

„Území státu nesmí být předmětem vojenské okupace pramenící z použití síly v rozporu s ustanoveními Charty. Území státu nesmí být předmětem nabytí ze strany jiného státu, jež je výsledkem hrozby silou nebo použití síly. Žádné územní zisky dosažené v důsledku hrozby silou nebo použití síly (v rozporu s ustanoveními Charty) nesmí být uznány jako legální. Toto ustanovení není na újmu akcím podniknutým Radou bezpečnosti v souladu s ustanoveními Charty.“

Když se o této otázce jednalo, navrhly Kamerún, Indie a Sjednocená arabská republika společně, aby byl přidán ještě jeden odstavec jednající o *území či oblasti, jež jsou společným dědictvím lidstva*. Tyto delegace měly na mysli kromě kosmického prostoru především mořské dno a jeho podloží za pásmem teritoriálních vod. Nový odstavec, o jehož znění bylo jednáno, avšak bylo rozhodnuto odložit jeho projednávání do pozdějšího stadia práce, vypadal takto:

„Rovněž tak území/oblast [která představuje společné dědictví lidstva] [na níž má lidstvo společný zájem] nesmí být z žádného důvodu předmětem vojenské okupace nebo nabytí ze strany kteréhokoli státu v důsledku hrozby silou nebo použití síly; ani nesmí být taková okupace nebo nabytí uznány jiným státem.“

Ozbrojená síla nebo represivní opatření proti koloniálním národům, postavení kolonií a závazky plynoucí z Charty se zřetelem na závislá území

Tato otázka byla dosud během kodifikačního jednání o zákazu hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních vztazích hlavní překážkou v dosažení dohody o celkovém znění této důležité zásady. Africko-asijské, latinskoamerické i socialistické země požadují, aby zákaz hrozby silou nebo použití síly obsahoval i výslovné ustanovení o tom, že koloniální mocnosti se musejí vystříhat použití síly a represivních opatření vůči koloniálním národům, že území kolonií není integrální součástí území metropolí a že koloniální národy mají právo vést ozbrojený boj za své osvobození a nezávislost. Západní a koloniální mocnosti naopak ostře vystupují proti takové koncepci a hájí svůj výklad, podle něhož zákaz hrozby silou nebo použití síly se v této souvislosti vztahuje jen na relace mezi státy. Avšak ani při jednání o zásadě sebeurčení národů neukazují dobrou vůli zakotvit tento normativní element.

Nakonec, po velmi dlouhém a obtížném vyjednávání, se došlo k této formulaci, o níž se uvedlo, že by mohla v budoucnu sloužit jako základna pro jednání:

„Každý stát má povinnost vystříhat se (hrozby silou nebo použití síly) (jakékoli násilné akce), která zbavuje (závislé národy) (národy pod cizí nadvládou) (národy pod cizí nadvládou, jakož i pod jakoukoli jinou formou kolonialismu) (národy pod cizí nadvládou nebo koloniální národy) jejich práva na sebeurčení a svobodu a nezávislost.“

Množství alternativních termínů obsažených v hranatých závorkách samo ukazuje na dosud nepřeklenutelné potíže při formulování tohoto zákazu, jež jedni zužují pouze na koloniální národy a druzí rozšiřují na jakékoli jiné závislé národy, s výjimkou koloniálních.

Hospodářské, politické a jiné formy nátlaku

V minulosti bránila dohodě o znění příslušného odstavce rozdílná interpretace pojmu „síla“ u jednotlivých delegací. Zatímco socialistické a neangažované země vesměs vykládaly zákaz síly jako zákaz použití síly nejen ozbro-

jené, ale i hospodářské a politické, západní státy i latinskoamerické země vykládají tento pojem úzce, jedině jako ozbrojenou sílu. Obava západních mocností, že by odstavec o hospodářské, politické a jiné formě nátlaku mohl být vykládán jako všeobecné uznání teze, podle níž se zákaz hrozby silou nebo použití síly vztahuje i na hospodářskou, politickou a jinou formu síly, znemožnila jakýkoliv pokrok na tomto úseku, dokud nedošlo k dohodě, že by mohlo být na jiném místě v deklaraci ustanovení o zákazu vojenského, politického nebo hospodářského donucení. Přitom se uvažovalo buď o zvláštním odstavci v obecných ustanoveních vztahujících se k více zásadám, nebo o speciálním paragrafu v preambuli, jenž by mohl vypadat takto:

„Každý stát má povinnost vystříhat se ve svých mezinárodních stycích vojenské, politické, hospodářské nebo jiné formy donucení, směřujícího proti politické nezávislosti nebo územní celistvosti jiného státu.“

Dohoda o všeobecném a úplném odzbrojení pod účinnou mezinárodní kontrolou

V roce 1968 dohodli členové zvláštního výboru znění odstavce, podle něhož státy mají alternativně právní povinnost nebo by pouze měly, z politických a morálních důvodů, usilovat o sjednání smlouvy o všeobecném a úplném odzbrojení. Z rumunského podnětu bylo přijato normativní znění, posílené navíc o závazek jednat „v dobré víře“. Obecně dohodnuté znění tohoto odstavce vypadá nyní takto:

„Všechny státy jsou povinny pokračovat v dobré víře v jednáních o brzkém uzavření universální smlouvy o všeobecném a úplném odzbrojení pod účinnou mezinárodní kontrolou, jakož i usilovat o přijetí přiměřených opatření ke snížení mezinárodního napětí a k posílení důvěry mezi státy.“

Posílení bezpečnostního systému OSN

Všeobecné dohody mezi členy zvláštního výboru bylo dosaženo i o znění odstavce, podle něhož státy mají povinnost posilovat bezpečnostní systém OSN a tímto způsobem nepřímou přispívat k důslednému respektování zákazu hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních stycích. Dohodnuté znění je toto:

„Všechny státy mají povinnost v dobré víře plnit své závazky podle všeobecně uznaných zásad a norem mezinárodního práva, týkající se udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, a jsou též povinny usilovat o to, aby bezpečnostní systém OSN, založený na Chartě, byl účinnější.“

Legální použití síly

Rozpory mezi jednotlivými státy v otázce výjimek ze zákazu hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních stycích, týkající se zejména oprávnění Valného shromáždění doporučovat ozbrojené akce a práva koloniálních národů na obranu proti koloniálnímu útlaku, se podařilo překonat jen velmi obecnou formulací o legálním použití síly. Podle ní

„Nic v předchozích odstavcích nesmí být vykládáno tak, že by to rozšiřovalo nebo zužovalo jakkoliv rozsah ustanovení Charty, týkajících se případů, kdy použití síly je legální.“

Při tom, jak se konstatuje ve zprávě redakčního výboru, „řada delegací nadále hájila názor, že použití síly ze strany národů pod koloniálním panstvím

při výkonu svého práva na sebeurčení představuje zákonné použití síly podle Charty, a že toto má být řečeno ve formulaci tohoto principu“.

II. Zásada rovných práv a sebeurčení národů

Ačkoliv zvláštní výbor jednal o kodifikaci zásady rovných práv a sebeurčení národů již od svého 2. zasedání v roce 1966, podařilo se mu teprve nyní dosáhnout určitého pokroku. Zatímco v minulosti končilo jednání bez přijetí jakéhokoli textu,⁹⁾ tentokrát se podařilo dosáhnout dohody o skladbě zásady a o některých jejích komponentech. Redakční výbor při tom vycházel z kromě již starších návrhů definice zásady z let 1966 a 1967, předložených různými delegacemi,¹⁰⁾ i z posledního společného návrhu Československa, Polska, Rumunska a Sovětského svazu.¹¹⁾

Předně bylo dohodnuto, že první odstavec kodifikované zásady rovných práv a sebeurčení národů má obsahovat obecné znění zásady, přičemž by se zdůraznila její universálnost, pak by následoval druhý odstavec, jenž by v několika podstavcích tlumočil právní důsledky plynoucí ze zásady.¹²⁾

Obecné znění zásady

Když se jednalo o formulaci obecného znění zásady rovných práv a sebeurčení národů, střetly se zpočátku ostře dvě protichůdné koncepce. Jedna, zastávaná socialistickými a neangažovanými delegacemi, předpokládala, že v obecné rovině budou formulována jen práva všech národů na stejná práva a sebeurčení, zatímco povinnosti států z této zásady plynoucí budou figurovat ve druhém odstavci, jako deriváty z ní. Západní mocnosti naopak hájily pojetí, podle něhož měly být v obecné rovině zachyceny pouze povinnosti států dodržovat zásadu sebeurčení, přičemž jednotlivá práva, příslušející národům, měla být zachycena ve druhém odstavci.

Spor o to, zda národy jsou samostatnými subjekty práv plynoucích ze zásady sebeurčení, nebo jen objekty péče států, kterým přísluší jisté povinnosti, nebyl sice urovnán a nebylo dosaženo dohody, zda mají být napřed vytyčena práva, nebo povinnosti v obecném znění, nicméně byly předneseny dvě kompromisní formulace, které mají sloužit jako základna pro diskusi. Přitom samo jejich znění nebylo sporné, s výjimkou míst daných do hranatých závorek.

„Všechny národy mají rovná práva a nezcizitelné právo na sebeurčení, z něhož plyne, že [mají úplnou svobodu rozhodovat] [svobodně] rozhodují, bez vnějšího zasahování, o svém politickém statutu a [svobodně] určují svůj hospodářský, sociální a kulturní rozvoj. Každý stát má povinnost respektovat tato práva a napomáhat jejich realizaci v souladu s ustanoveními Charty.“

⁹⁾ Ke kodifikaci zásady rovných práv a sebeurčení národů viz M. Potočný, *Zásada sebeurčení národů*, Mezinárodní vztahy, 1966, č. 2, str. 23 a násl.

¹⁰⁾ Návrh Československa (Dok. OSN A/AC. 125/L. 16, part VI), společný návrh Alžírsko, Barmy, Kamerúnu, Dahomeje, Ghany, Íránu, Keni, Libanonu, Madagaskaru, Nigérie, Sýrie, Sjednocené arabské republiky a Jméno Sovětského svazu (Dok. OSN A/AC. 125/L. 31 and Add. 1—3), návrh Spojených států (Dok. OSN A/AC. 125/L. 32), pozměňovací návrh Libanonu k americkému návrhu (Dok. OSN A/AC. 125/L. 34), společný návrh Alžírsko, Kamerúnu, Ghany, Indie, Keni, Madagaskaru, Nigérie, Sýrie, Sjednocené arabské republiky a Jugoslávie (Dok. OSN A/AC. 125/L. 48) a pozměňovací návrh k tomuto společnému návrhu ze strany Ghany (Dok. OSN A/AC. 125/L. 50).

¹¹⁾ Dok. OSN A/AC. 125/L. 74.

¹²⁾ Dok. OSN A/AC. 125/L. 76.

„Každý stát má povinnost, aby v souladu s ustanoveními Charty respektoval rovná práva a nezcizitelné právo na sebeurčení všech národů, jakož i napomáhal jejich realizaci, z kteréhožto práva sebeurčení plyne, že všechny národy [mají úplnou svobodu rozhodovat] [svobodně] rozhodují, bez vnějšího zasahování, o svém politickém statu a [svobodně] určují svůj hospodářský, sociální a kulturní rozvoj.“

Vedle těchto dvou formulí byla japonskou delegací v průběhu jednání předložena ještě třetí, avšak ta se podrobně nezkoumala:

„Zásada rovných práv a sebeurčení všech národů, obsažená v Chartě, z níž plyne, že všechny národy [mají úplnou svobodu rozhodovat] [svobodně] rozhodují, bez vnějšího zasahování, o svém politickém statu a [svobodně] určují svůj hospodářský, sociální a kulturní rozvoj, musí být respektována a musí být napomáháno její realizaci ze strany každého státu v souladu s ustanoveními Charty.“

Povinnosti států plynoucí ze zásady sebeurčení

Plné dohody bylo mezi účastníky jednání dosaženo o znění těchto tří povinností všech států plynoucích ze zásady rovných práv a sebeurčení národů, jež mají být zahrnuty do druhého odstavce znění zásady jako jednotlivé pododstavce:

„Každý stát má povinnost pomáhat Organizaci spojených národů při výkonu jejich funkcí, svěřených jí Chartou se zřetelem na plnění zásady rovných práv a sebeurčení národů, a přispívat ke splnění tohoto principu s cílem podporování přátelských vztahů a spolupráce mezi státy.“

„Každý stát má povinnost podporovat pomocí společných i jednotlivých akcí respektování a ochranu lidských práv a základních svobod.“

„Každý stát má povinnost vystříhat se jakéhokoliv jednání, jež by směřovalo k částečnému nebo úplnému rozbití národní jednoty a územní celistvosti jiného státu nebo země.“

Nezákonnost cizí nadvlády a kolonialismu

Kodifikační jednání také vyústilo v dohodu o tom, že by měl text zásady rovných práv a sebeurčení národů obsahovat ustanovení o nezákonnosti cizí nadvlády a koloniálního panství, avšak nebylo dohodnuto, kam by se mělo takové ustanovení umístit a zda by mělo představovat zvláštní pododstavec. Jako základ pro diskusi byly předloženy tyto dvě formule:

„Podrobení národů cizí nadvládě, panství a vykořisťování je popřením základních lidských práv, je v rozporu v Chartou Organizace spojených národů a je překážkou podpoře světového míru a spolupráce.“

„Podrobení národů cizí nadvládě, panství a vykořisťování, jakož i jiné formy kolonialismu jsou porušením zásady rovných práv a sebeurčení národů v souladu s Chartou Organizace spojených národů a jako takové jsou porušením mezinárodního práva.“

Způsob realizace sebeurčení

Diskutovalo se též o možnosti začlenění pododstavce o způsobech realizace sebeurčení do kodifikovaného textu zásady sebeurčení, jenž by pak mohl mít toto znění:

„[Při výkonu svého práva sebeurčení národ může rozhodnouti o] [Výkon práva sebeurčení ze strany národa se může uskutečnit ve formě] ustavení svrchovaného a nezávislého státu, svobodné/m-ho/ přidružení nebo integraci s nezávislým státem [anebo jiné/m-ho/ politické/m-ho/ statutu svobodně rozhodnuté/m-ho/].“

*Zákaz ozbrojených akcí nebo represivních opatření
proti koloniálním národům*

Podobně jako u zákazu hrozby silou nebo použití síly v mezinárodních vztazích i při hledání přijatelných formulací u zásady rovných práv a sebeurčení národů se ukázalo, že nejobtížnějším místem bude úprava zákazu ozbrojených akcí nebo represivních opatření proti koloniálním národům. Zatímco většina delegací požadovala především uzákonění zákazu ozbrojených akcí proti koloniálním národům, západní mocnosti hleděly přenést tento zákaz do roviny co nejobecnější a vymýtit jakoukoli zmínku o koloniálních národech. Výsledkem předlouhého jednání je formulace obsahující nejrůznější alternativy, což navzděčuje tomu, jak obtížné ještě bude dosáhnout všeobecně přijatelného textu.

„Každý stát [Správní mocnost] má povinnost vystříhat se [hrozby silou nebo použití síly] [jakékoli násilné akce], jež zbavuje [závislé národy] [národy pod cizím panstvím] [národy pod cizím panstvím, čítajíc v to koloniální národy] [národy pod cizím panstvím, stejně jako pod jinými formami kolonialismu] [národy pod cizím panstvím nebo koloniální národy] jejich práva na sebeurčení a svobodu a nezávislost.“

*Právo sebeobrany proti koloniálnímu panství, čítajíc v to práva národů
žádat o pomoc ve svém boji a dostávat ji*

Tato otázka byla druhou nejobtížnější při kodifikování zásady. Ačkoliv je zákonitost národně osvobozenického boje několikrát potvrzena Valným shromážděním, stejně jako je potvrzeno i právo koloniálních národů žádat o pomoc zvenčí v tomto boji a přijímat ji, delegáti západních mocností odmítali přiznat tomuto pravidlu normativní povahu. V důsledku toho nebylo dosaženo dohody o zařazení pododstavce takového znění do formulace zásady sebeurčení národů. V průběhu jednání však byla přednesena formule, jež má sloužit jako základ pro diskusi:

„Národy podrobené koloniálnímu útlaku jsou oprávněny ve svém zákonném boji požadovat veškerou pomoc v souladu s cíli a zásadami Charty a s ustanoveními rezoluce 1514/XV a také ji dostávat.“

Statut závislých území

I v tomto bodě panovala zásadní neshoda mezi socialistickými a africko-asijskými delegáty na jedné straně a západními na druhé. Prvá skupina hájila myšlenku, že závislá území nejsou integrální součástí území metropolí, kdežto druhá skupina odmítala uznat tuto tezi jako správnou a odpovídající skutečností. Nakonec po usilovném vyjednávání bylo dosaženo dohody o možnosti zařazení zvláštního pododstavce přibližně tohoto znění:

„Území kolonie nebo jiné nesamosprávné území má podle Charty oddělený a odlišný statut od území státu, který nad ním vykonává koloniální vládu [který

je spravuje], a jeho oddělený a odlišný statut, rovněž jako odpovědnost spravujícího státu k němu potvrzují tak dlouho, dokud kolonie nebo nesamosprávné území nevykoná své právo sebeurčení [způsobem stanoveným v rezoluci 1541/XV] [v souladu s ustanoveními rezoluce 1514/XV].“

Způsob uplatnění zásady

Zda začlenit do připravovaného textu zásady sebeurčení národů zvláštní pododstavec o způsobech plnění tohoto principu, nebo nikoliv, o tom nebylo dosaženo dohody. Přesto byly jako diskusní podklady předloženy tyto dvě formulace:

„Každý stát vykonávající svou moc nad kolonií nebo jiným nesamosprávným územím, nad vojenským okupačním pásmem nebo poručenským územím je při plnění této zásady povinen být připraven poskytnout samosprávu dotyčným národům na základě svobodné volby a vynaložit v dobré víře potřebné úsilí s cílem napomáhat jim při postupném rozvoji institucí svobodné samosprávy, podle zvláštních okolností každého území a jeho národů, jakož i různého stupně pokroku, a v případě poručenských území jednat v souladu s požadavky kapitoly XII Charty Organizace spojených národů.“

„Všechny koloniální mocnosti, spravující kolonie nebo jiná nesamosprávná území anebo poručenská území, jsou povinny bezodkladně přenést veškeré moci na lid těchto území, bez jakýchkoliv podmínek nebo výhrad, v souladu s jejich svobodně vyjádřenou vůlí a přáním, jakož i bez rozdílu rasy, vyznání nebo barvy pleti, za tím účelem, aby jim umožnily užívat plné nezávislosti a svobody.“

Plnění zásady státem vůči národům pod jeho jurisdikcí

O zařazení zvláštního odstavce, v němž by byly formulovány povinnosti států vůči národům pod jejich jurisdikcí, nebylo dosaženo žádné dohody. Západní mocnosti, které trvaly na začlenění podobné idey, předložily tyto dvě formule k diskusi:

„Státy požívající plné svrchovanosti a nezávislosti a mající reprezentativní vládu, která efektivně funguje vůči všem národům na jejich území, je nutno považovati za jednající v souladu s touto zásadou, pokud se týká těchto národů.“

„[Demokratické] Státy požívající plné svrchovanosti a nezávislosti a mající reprezentativní vládu se považují za jednající v souladu s touto zásadou. V důsledku toho nic v předchozích odstavcích nelze vykládat tak, aby to opravňovalo k akcím směřujícím k úplnému nebo částečnému rozbití těchto států nebo proti jejich bezpečnosti.“

Kritéria aplikovatelnosti zásady

Vůbec žádné dohody nebylo dosaženo ani o zařazení odstavce o kritériích aplikovatelnosti zásady rovných práv a sebeurčení národů. K tomuto bodu předložila návrh Velká Británie. Drtivá většina delegací však o něm prohlásila, že vůbec věcně do formulace zásady rovných práv a sebeurčení národů nepatří, neboť o zásadě bylo všeobecně dohodnuto, že má universální povahu.

Britský návrh zní takto: „Zásada je aplikovatelná v případě kolonie nebo jiného nesamosprávného území, vojenského okupačního pásma nebo poručenského území, nebo území, které je zeměpisně [odlišné] [oddělené] a etnicky nebo kulturně rozdílné od zbytku území státu, který je spravuje.“